

שלום עכשיו עם הולנד!

אשר ישנה את פני העולם ויהפוך את חוקי הפסיקה על פיהם. הוא הביא לנו תיבה שחורה של גוכל המעורר רחמים.

שלמה גורן עולה עליו. הוא דיבר עם רונלד רגן במשך 15 דקות, ולא יכול היה לגלות ברבים את תוכן הדברים. הוא דיבר עם הנשיא על עניינים כה סודיים. הודיע לנו, עד כי יכול היה לספר על כך רק למנחם בגין, בשיחה בין ארבע עיניים.

מרידור בעל-כיפה.

על ישוע איש-צורת נאמר, כי האכיל והשביע חמשת אלפים גברים. על גשיהם וילדיהם, בחמישה כיכרות לחם ובשני גלים. זהו כאין ור

גורן

אחרי נס זה, הייפלא כי גורן מציע להפקיע את הסברת-החוק של ישראל מידי הדיפלומטים, ולמסרם בידי הרבנים?

מה חשב על כך רונלד רגן? נקל להבין מדוע סירב להצטלם בחברת גורן, מדוע לא ליווה אותו עד לדלת, מדוע לא הניח לעוריו להופיע לצדו לפני המיקרופונים. אילו היה בקיא בתנ"ך, יכול היה רגן לחזור על דבריו של אכיש מלך-גת, שקרא ביאוש: "חסר משוגעים אני, כי הבאתם את זה להשתגע עלי?" (שמואל א', כ"א ט"ז).

אך הנזק שנגרם עליידי הבדיחה המוקנת למדינה הוא כאין וכאפס לעומת הנזק לדתי-ישראל. אילו הייתי אדם דתי, הייתי מתרגז מאוד-מאוד.

האם זה תפקידם של רבנים להסביר את מדיניותן של ממשלות ומעשיהם של עסקנים פוליטיים? האם אין בפניהם מילה על הבעיות המסוריות הממאירות, המטריות עתה רבבות בישראל? האם אין להם לאמר דבר וחציו דבר לכל אותם רבים וטובים, בני התשחורת, שהמצב במדינה ובשטחים המוחזקים מדיר שינה מעיניהם?

שלמה גורן הוא רב-מטעם. הוא הגיע למשרה הרמה תודות לקנוניות מיפלגתיות. הוא פקיד שכיר של יוסף בורג ונושאי-כילים של מנחם בגין. עכשיו הוא רוצה לשמש גם כשליח מדיני.

האם לא די בכך כדי לשכנע כל אדם דתי שיש צורך חיוני בהפרדת הדת מן המדינה? האם לא ברור כי דתי-ישראל זקוקה להפרדה זו אף יותר מאשר השלטון החילוני?

אמנם, דתי-ישראל עברה במרוצת הדורות צרות רבות, והחזיקה מעמד. אך צרה כמו שלמה גורן אינה כתובה גם בחורה.

הביישנות של דיין

סיפר לי בוטרס בוטרס-ע'אלי לפני כמה ימים: כמה שבעות לפני הבחירות האחרונות בישראל הודמן לנמלה-התעופה של ציריך. שומרי-ראשו דחפו אותו לעבר דת-האורחים-החשובים, מטעמי ביטחון. שם נתקלו בקבוצה של שומרי-ראש ישראלים, מכריהם הוותיקים, והתחבקו עימם. כאשר הביט בוטרס-ע'אלי סביבו בסקר נות, כדי לגלות את סיבת השימחה, ראה את משה דיין שישב בפניה.

השר המצרי שאל את עמיתו-לשעבר לגבי סיכויי רשימתו החדשה, תל"ם. דיין השיב בנימה פסימית שהוא מקווה להשיג מנדט אחד או שניים. (באותו זמן דיברו בארץ על 10 ואף 15 מנדטים לרשימה החדשה).

השיחה התגלגלה לאפשרות שהמערך יוכה בבחירות ויקים את הממשלה החדשה. דיין אמר לבוטרס-ע'אלי שזה יהיה אסון. שימעון פרס, אמר, לא יתה מסוגל לפנות את המתנחלים מחבל-ימית. רק מנחם בגין מסוגל לכך.

דעתו של המדינאי המצרי על דיין: "הוא היה ביישן ושחצן. זה הולך לעיתים קרובות ביחד. ביטורו של דבר היה אדם ביישני מאוד."

כשהערתי שדיין היה בעל מח מקורי אך שיטחי, השיב השר המצרי, שהוא פרופסור ואיש-האקדמיה: "פוליטיקאי אינו יכול להיות עמוק. אין לו זמן לקרוא ספר. אילו היה איש מעמיק, לא היה יכול לפעול בהחלטיות."

אך בוטרס-ע'אלי עצמו הוא, בלי ספק, אדם מעמיק מאוד.

יעקב חזן יהיה מרוצה. עסקני שלום עכשיו יהיו מרוצים. ושלום על ישראל.

תפקיד זועק לגיבור

כאשר הלכתי לדרכי, אחרי אותה הפגנה של שלום עכשיו, הייתי מדוכא מאוד.

חזרת באותו יום מרמאללה. ראיתי מה שמתרחש שם. ראיתי את תומוהו השינאה הנפערים בין מיטב הנוער שלנו, שנכפה עליו תפקיד קלגסים של צבא-כיבוש, ובין מיטב הנוער הפלסטיני. ראיתי את המיכללה הסגורה, הספרים האסורים. העיתונים שהפצתם נמנעת. ראשי-העיריות הנבחרים שגורשו. החנויות הפרוצות. המפגינים שנפגעו בכתף ובחזה מיריות באוויר.

באתי אל ההפגנה בתיקוה גדולה, ובליבי זעקה גדולה. ראיתי את האלפים שהתקצו — מיטב האנשים, חברי תנועת-השלום למיניהן, והרבה אנשים שאינם שייכים לשום תנועה, אך שהמועקה האיומה רובצת עליהם. והם מחפשים נחמה ופרקן לכאבם. הם היו צמאים לשמוע מה לעשות, כיצד למלא את חובתם המוסרית מול פני המעשים הנעשים בשם. הכרתי אישית כמה מאות מן הבאים, כי פגשתי אותם בהפגנות קודמות ובפעולות אחרות.

קיוויתי לראות על הבמה את נביא-הזעם הדגול, ישעיהו ליבוביץ, האיש שהזהיר לפני הרבה שנים שיקרה מה שקורה עתה. הייתי בטוח שאשמע את דבריו של נציג ערבי מן הגדה, שיספר לאלפים מה מתרחש שם. קיוויתי לשמוע שם את אנשי האמונה והמוסר, ואת מנהיגי-המאבק, אשר יליחבו את האלפים והמדוכדי כים ויגידו להם מה לעשות וכיצד לפעול. השתוקקתי לשמוע את שירי-השלום פורצים מאלפי גרונות. הייתי צמא לאותה רוח של אחרון והתעלות והחלטה מחודשת, כמו זו שראיתי בהפגנות האמריקאיות נגד מילחמת ויאט-נאם, למשל.

שום דבר מכל אלה לא היה ולא נראה ולא נשמע. על הבמה דיברו כמה בחורים צעירים וטובים, צלי רשף וחבריו, שלא היה להם הרבה מה לאמר, ושגם לא ידעו — כך נדמה לי — מה מתרחש בגדה, במרחק של שעות-נסיעה. לא שמעתי מילה רעה אחת על הפרופסור-הקלגס המגואל-אבד-המני צח על המלאכה הבונויה.

הסתבר כי הוא יודע וראשי-המערך — והבחור רים הטובים על הבמה נהזרו מאוד-מאוד שלא לגיד אף מילה אחת העלוי לה להגיון משהו מעסקני המערך.

מילבד כמה חרוזים מאולתרים של אחד הנוארים, לא נשמע בהפגנה אף שיר אחד. ולא נראה אף דגל אחד (מילבד אותה כרוה, שגרמה לאחר-מכן למהומה כה רבה). ולא נשמעתי אף סיסמה מלהי-בה אחת.

ובעיקר — לא נראה על הבמה אף לא פלסטיני אחד — חוץ מאשר בקטע משפיל של הצגה שהוצגה עליידי כמה בחורים. שבה נראו ערבים בוויים ונכונים ועלובי-חיים, שנראו כאילו נלקחו מקאריקטורה אנטישמית. איזה מרחק היה קיים בין קאריקטורה זו ובין הצעירים והצעירות שעמם דיברתי כמה שעות לפני כן בבית החולים של רמאללה, שיצאו חשופי-זרוע מול התיילים היורים, אבנים מול תת-מקלעים!

מציגי אותו קטע בוודאי לא התכוונו לרעה, להיפך. אך הם כלל לא העלו על דעתם איך מוכרח היה הדבר להראות בעיני ערבי. זוהי הצרה. היה נדמה כי המארגנים חשבו יותר על הנפש היפה שלנו עצמנו, מאשר על העם השני, שעמו אנו רוצים ומצווים להגיע למצב של שלום.

ניסיתי לאתר את מקור הדיכאון שהיה בליבי בתום ההפגנה. הוא נבע מהרגשת הדיספרפורציה הנוראה בין גודל האסון המתרגש עלינו, ובין טיבה של הפגנה זו. סכנה נוראה מרחפת על ראשינו, סכנה המאיימת על עתידנו הלאומי, על הבסיס המוסרי, המדיני והביטחוני של קיומנו — וסיגנון ההפגנה התאים למחאה על קיצוץ תוספת-היוקר.

אני אודה את הבחורים הטובים שיוזמו את שלום עכשיו. עד כה נעניתי לכל קריאותיהם. לפני שנתייסר שלוש מילא חלל ריק, אך אין שם ממלאים כיום את החלל שנפער בחיינו הלאומיים. או שיערכו עתה חשבון נפש ויקבלו על עצמם את התפקיד החדש — או שיקומו בהכרח כוחות חדשים, אשר ימלאו את החלל הריק. יש תפקיד. הוא זועק לגיבוריו.

בדיחה מזוקנת

זה נראה כמו בדיחה. בדיחה בפלת זקן. יעקב מרידור הבטיח לנו מקור חדש של אנרגיה.

משהו נורא קרה בהפגנה שהתקיימה בתל-אביב ביוזמת שלום עכשיו.

מישהו הכין באופן פרטיזני כרוזה. הוא צייר על גליון-נייר שני דגלים, זה לצד זה — הדגל הלאומי שלנו והדגל הלאומי הפלסטיני. ואת הכרוזה הזאת הוא נשא בהפגנה.

ראיתי את הכרוזה בהפגנה, ולא שמתי אליה לב במיוחד. היא נראתה לי כטיבעית. גם איש מן האלפים שצעדו בהפגנה לא הגיב עליה בשלילה. רק מלשין קטן אחד, העובד באחד העיתונים, רץ אל השוטרים כדי להתלונן. השוטרים פרצו למקום, התפתח זיכוח. בעל-

הכרוזה קיפלה אותה. כעבור כמה דקות הניף אותה מחדש. וכך נשארה, כמדומני, עד סוף ההפגנה.

מדוע לא התרגז איש? מפני שזו הייתה הכרוזה הגיונית ביותר בהפגנה כולה.

רוצים לעשות שלום עכשיו. עם מי? עם הפלסטינים, כמוכן. הפלסטינים, כמו לנו, יש דגל לאומי. הדגל הזה, הירוק-לבן-שחור-אדום, קדוש לארבעה מיליוני פלסטינים, כשם שדגלנו הכחול-לבן קדוש לשלושה מיליון ישראליים. ועוד כמה מיליוני יהודים בעולם. הדגל הפלסטיני הזה קיים לפחות 65 שנים — כימעט כשנות קיומו של הדגל הציוני.

מי שזואף לשלום בין שני עמים אלה, שלום המבוטט על הכרה הדדית וכבוד הדדי, יראה בודהיקום של שני הדגלים את הסמל המושלם לכך.

אך הנה קרה משהו.

מר מנחם בגין תקף את ההפגנה, על כי הונפה בה כרוזה זו. זה טיבעי, כי מר בגין אינו רוצה בשלום בין שני העמים האלה. הוא מכחיש את עצם קיומו של העם השני. (כלומר, הוא מכחיש את קיומו בעברית. הוא הכיר בקיומו בנוסח האנגלי של הסכם קמפ-דייבוייד, שהוא הנוסח הקובע בחוק).

מיפלגת-העבודה תקפה את הכרוזה. וגם זה טיבעי. כי מיפלגת-העבודה היא כיום קאריקטורה של הליכוד. הנהגת מפ"ם תקפה את הכרוזה הזאת. גם זה טיבעי, לצערי. כי הנהגת מפ"ם היא קאריקטורה של הנהגת מיפלגת-העבודה, שהיא קאריקטורה של הליכוד.

אך על כולם עלו העסקים של שלום עכשיו. מאז השמיע מר בגין את דברו, הם נחרדו. הם הודעונו. הם יצאו מגידרם כדי לגנות את הכרוזה הזאת. הם התנצלו שוב ושוב. הם הצטלבו שלוש פעמים בינם. הם פירסמו מודעות-ענק, שבה הכריזו קבל עם ועדה כי הם קרעו במו ידיהם את הכרוזה הזאת. (זה לא כלי-כך נכון, אבל לא זהו הדבר החשוב).

והריני תמה. אם הדגל הלאומי של העם הפלסטיני הוא כה נתעב בעיני העסקנים של שלום עכשיו, גם כשהוא מופיע לצד הדגל הלאומי שלנו, אין מגוון מן המסקנה כי הסיסמה "שלום עכשיו" אינה מתייחסת לשלום עם הפלסטינים. אם פלסטיני יקרע את הדגל הלאומי שלי, בוודאי לא אאמין שהוא מעוניין בשלום עימי.

ומאז נקרת בראשי שאלה: אם לא שלום עכשיו עם הפלסטינים, ולא שלום עכשיו עם הערבים (כי הערבים לא ישעו עימנו שלום בלי השתתפות הפלסטינים), אז למען השם — שלום עכשיו עם מי? חשבתי, חשבה ומצאתי. יש עם סימפאטי מאוד — העם ההולנדי. אין אדם בישראל — לא בליכוד, לא במיפלגת-העבודה, לא במפ"ם — המתנגד לשלום עם ההולנדים. יתר-על-כך, נדמה לי שאין אף הולנדי אחד המתנגד לשלום עם מדינת-ישראל.

על כן אני מציע שבהפגנה הבאה של שלום עכשיו, יינשאו כרוזות, שבהן יופיעו זה לצד זה הדגל הישראלי והדגל ההולנדי.

מנחם בגין יהיה מרוצה. שימעון פרס יהיה מרוצה.